

werkplaats 32

jaargang 20 | juni 2022

Lokale kracht

Lokale broedplaatsen
Een tweede thuis
voor buurtbewoners

Klein van schaal
Groot(s) in impact

Ontmoeting & verbinding
De essentie van lokale kracht

colofon

Werkplaats voor de leefomgeving is een uitgave van KNHM foundation.

www.knhm.nl
info@knhm.nl

Redactieadres:
KNHM foundation
Postbus 33
6800 LE Arnhem

Redactie: Marinka Peerdeman, Yvonne Rosloot, Joke Meindersma
Coördinatie en eindredactie: Frederieke de Vries
Met dank aan: Jeroen van der Spek, Karin Wesselink, Arghje de Sitter, Els Wiegant, John Voermans, Fotobureau het Noorden, Mariska Lokker, Christiane Bahr, Monique de Backere
Vormgeving: Ana-Maria Marin – www.ammarin.nl
Concept: Frame Publishers
Foto omslag: VVB Fotografie John Voermans
Druk: Canon Arnhem
Oplage: 12.500 exemplaren
ISSN: 1574-2083

Werkplaats voor de leefomgeving wordt uitgegeven rondom een actueel thema. Dit nummer staat in het teken van lokale kracht en is uitgebracht in samenwerking met het Oranje Fonds.

De verantwoordelijkheid van de teksten berust bij de auteurs. De inhoud van deze Werkplaats voor de leefomgeving kan geheel of gedeeltelijk worden overgenomen indien de bron vermeld wordt en de redactie daar toestemming voor geeft.

Annemarie Jorritsma
Voorzitter KNHM foundation

voorwoord

De kracht van lokaal

Je kunt wel stellen dat gemeenschapskracht met een come-back bezig is! Als nooit tevoren zijn buurtgenoten betrokken bij hun buurt of wijk en steken zij samen de handen uit de mouwen. Deze lokale kracht is iets om te koesteren, verder te ontwikkelen en te stimuleren. Iets positiefs doen met andere mensen is belangrijk, zeker in deze tijden van chaos en onzekerheid. Burgerinitiatieven vervullen die behoefte op de kleinste mogelijke schaal: in de straat en de eigen wijk. Daar ontmoeten mensen elkaar, ontstaat verbinding en volgen ideeën voor het verbeteren van de buurt.

Je leefomgeving verbeteren is een grootse ambitie vanuit een kleine oorsprong: want in iedere straat, buurt, wijk, dorp en stad worden eerst zaadjes geplant. Dromen voor de buurt, ideeën voor de straat, oplossingen voor problemen in de wijk. En daar gaan mensen mee aan de slag. Uit eigen ervaring weet ik dat er zoveel mensen zijn die graag iets willen doen voor hun buurt of wijk. Ik sta er nog steeds versteld van hoeveel mensen in ons land hun droom voor de buurt ook echt laten uitkomen. Zo ontstond er in de tijd dat ik burgemeester van Almere was een initiatief in een wijk in De Wierden om het beheer geheel van de gemeente over te nemen. En met succes: het draait nog steeds en de buurt ziet er echt geweldig uit.

Ieder jaar mag ik de Gouden Pit geven aan het beste Kern met Pit-initiatief van Nederland, een prachtige en eervolle taak. Dit initiatief van KNHM foundation daagt al bijna 45 jaar bewoners uit om hun idee voor de buurt of wijk binnen een jaar te realiseren. Door mee te doen met Kern met Pit mobiliseer je enthousiaste buurtgenoten en ga je met elkaar aan de slag om het voor elkaar te krijgen. Die bijna halve eeuw ervaring leert ons dat Nederlandse burgers, ongeacht hun afkomst en opleiding, enorm betrokken zijn bij wat er gebeurt in hun buurt en wat zij zelf kunnen doen om hun eigen leefomgeving te verbeteren.

Dat laten we ook zien in deze Werkplaats: van het opzetten van een volkstuin voor de buurt en het aanbieden van taallessen tot het bieden van een luisterend oor en het zijn van een tweede thuis voor buurtbewoners. De initiatieven in dit magazine laten zien dat die lokale kracht, hoe klein of groot van schaal die dan ook mag zijn, altijd sterk ontwikkeld is geweest. En dat die essentieel is voor een vitale samenleving. Ik wens je dan ook veel leesplezier én inspiratie voor jouw eigen dromen en ideeën!

04

lokale kracht

"HET BEGINT BIJ ELKAAR ONTMOETEN"

08

inspirerend voorbeeld

STICHTING CARABIC

10

praktisch

VAN IDEE NAAR INITIATIEF

14

reportage

PERSOONLIJK ENTHOUSIASME IS HEEL BELANGRIJK

16

facts & figures

IS KLEIN HET NIEUWE GROOT(S)?

18

facts & figures

AAN DE SLAG VOOR EEN LEUKE BUURT

20

inspirerend voorbeeld

VOLKSTUIN VOOR ELKAAR

22

VISIONAIRES

26

partnerpagina

ORANJE FONDS

37

RONDJE PIT

28

achtergrond

LOKALE KRACHT IN ANDERE LANDEN

30

inspirerend voorbeeld

KERN MET PIT

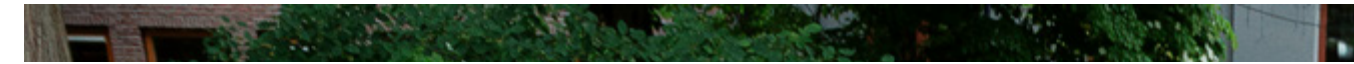
33

kort nieuws

34

inspirerend voorbeeld

DE BLAUWE TOMAAT

De betekenis van lokale kracht

“Het begint met elkaar ontmoeten”

Lokale kracht vormt een onmisbaar onderdeel van onze samenleving. Maar hoe verbinden bewoners zich met elkaar en hoe kunnen hun initiatieven het beste groeien en bloeien? Werkplaats keek mee aan de keukentafel bij KNHM foundation en Oranje Fonds. “Kijk goed om je heen, durf te dromen en maak het samen waar.”

tekst: Jeroen van der Spek
fotografie: Christianne Bahr

Van een foodbuurtmarkt tot een gezamenlijke zonnedak en van een maandelijkse wildplukdag tot een weggeefwinkel met ontmoetingsruimte: lokale kracht kent de meest uiteenlopende verschijningsvormen. Dagelijks zetten tienduizenden Nederlanders - in georganiseerd en informeel verband - zich vrijwillig in voor hun straat, wijk of buurt. Ze vormen daarmee een onzichtbaar sociaal weefsel, dat zich uitstrekt over het hele land en jong en oud verbindt. “Zonder lokale kracht zou er in feite geen samenleving mogelijk zijn,” zegt Arsine Nazarian, teamleider Betrokken Samenleving bij het Oranje Fonds. “Door je lokaal met elkaar te verbinden, maak je duidelijk dat je naar elkaar omziet. Dat kan soms al in hele kleine dingen zitten. Dat je extra boodschappen meeneemt voor een buurtbewoner die minder vitaal is. Of dat jouw buurvrouw een kommetje soep langsbrengt als jij ziek bent. Als mensen elkaar in het kleine niet kennen, kunnen ze ook niet iets voor elkaar betekenen.” “Lokale kracht is essentieel voor een samenleving waar iedereen er toe doet en waar we ook rekening houden met onze planeet,” zegt ook Jitske Tiemersma, directeur KNHM foundation. “Bovendien helpt lokale kracht om de verschillende rollen te vervullen die in toenemende mate van ons worden gevraagd: als professional, vrijwilliger, mantelzorger, in verschillende levensfasen, mét en zonder zorgbehoefte. Die rollen kun je alleen combineren als je elkaar ziet, helpt en ondersteunt.”

Elkaar ontmoeten

Net als revoluties ontkiemt lokale kracht vaak klein en onopgemerkt: aan de keukentafel of in de woonkamer, tijdens een ontmoeting van burens, op straat of in het café. “Gemeenschapszin ontstaat niet van het ene op het andere moment,” zegt Sandra Jetten, directeur van het Oranje Fonds. “Bewoners van een buurt komen elkaar tegen, gaan verbintenissen met elkaar aan en besluiten zich dan in te zetten voor een bepaald doel. Of dat nu het gezamenlijke onderhoud is van een moestuin, het opzetten van een inloophuis of een huiswerkproject voor jongeren die thuis niet worden ondersteund: het begint altijd met elkaar ontmoeten.” Een rondgang door Nederland maakt duidelijk dat lokale kracht overal te vinden is. Toch was er misschien wel een coronapandemie voor nodig om zichtbaar te maken hoe betekenisvol en wijd vertakt de kracht van lokale initiatieven is. **Arsine:** “Tijdens corona hebben we heel sterk gevoeld hoe belangrijk de kracht van het lokale is, en hoeveel die

“Zonder lokale kracht zou er in feite geen samenleving mogelijk zijn”

voor onze samenleving betekent. Zeker in de eerste fase van de pandemie kwam er heel veel energie vrij. Mensen die in hun omgeving een hulpbehoefte signaleerden, en daar direct met een initiatief op insprongen. Helaas heeft corona er ook voor gezorgd dat veel vrijwilligersorganisaties een pas op de plaats moeten maken. Veel activiteiten hebben echt stilgelegen en sommige vrijwilligers zijn nog steeds huiverig om onder de mensen te komen. Dat is nog steeds een uitdaging.”

Groene oase

Ook Melvin Könings, vrijwillig adviseur KNHM foundation, ziet de nodige uitdagingen voor lokale initiatieven. “Er komen steeds vaker grote maatschappelijke opgaven op ons af, zoals de energietransitie, de hervorming van de landbouwsector of de decentralisatie van overheidstaken die naar de gemeente worden overgeheveld. Dat levert een ingewikkeld en dynamisch spel op van lokale kracht. Bewoners die heel inventief aan lokale oplossingen werken, zoals het gasvrij maken van hun wijk of het organiseren van de zorg in hun dorp. Maar ook plekken waar je juist met elkaar moet investeren in lokale kracht, omdat er sprake is van eenzaamheid, van rommel op straat, jeugd die te weinig ruimte heeft.”

Sandra: “Die uitdagingen zien wij ook volop. Aan de andere kant staan er in elke buurt weer bewoners op die de dragende kracht zijn van een buurtinitiatief, een buurthuis, een sociale onderneming of een buurtwinkeltje waar mensen samenkomen. Bovendien zijn er in veel buurten initiatieven gaande waar wij helemaal geen weet van hebben. Bewoners die zelf een informeel netwerk of activiteit op poten zetten, waar mensen naar elkaar omkijken en elkaar steunen.”

Er is soms veel meer gemeenschapszin dan wij zien.” Lokale kracht geldt als een van de belangrijkste pijlers van een betrokken samenleving. Dat neemt niet weg dat de motieven van bewoners om zich lokaal te organiseren sterk kunnen verschillen. Sommige bewoners zetten met hun initiatief bewust in op het vergroten van de sociale cohesie of zelfredzaamheid in een buurt, andere initiatieven ontstaan uit onvrede.

Jitske: “Of vanuit de gedachte dat het echt anders kan. In Den Bosch zet een groep bewoners zich in voor het behoud van de Graafse Akker: een groene oase in de stad, waar ruimte is voor initiatieven uit de buurt, stadslandbouw, ontmoeting en kunst. Ze zijn nu bezig om met behulp van crowdfunding zelf de grond aan te kopen. Dat vind ik een heel mooi voorbeeld van bewoners die de zelfredzaamheid in hun wijk vergroten en hun directe leefomgeving eetbaar, speelbaar en groener maken.”

Sandra Jetten,
directeur Oranje Fonds

“Je kunt het zo moeilijk of ingewikkeld maken als je wil, maar het begint gewoon met dóén”

Zetje in de rug

Melvin: “Soms is het bundelen van lokale kracht ook politieke noodzaak. Zeker op het platteland. Door gemeentelijke herindelingen ontstaan steeds grotere platte landsgemeentes, met soms meer dan 30 kernen. Voor een gemeentebestuur is het onmogelijk om goed te volgen wat er precies in elk dorp speelt en waar mensen lokaal behoefte aan hebben. Dat betekent dat je als gemeente echt in gesprek moet gaan met lokale initiatieven zoals een dorpsraad of een dorpsstafel. Dat is hele interessante ontwikkeling, die een hele nieuwe manier van sturen, organiseren en financieren vergt.”

Hoewel veel lokale initiatieven zonder hulp van de grond komen, leert de praktijk dat een zetje in de rug voor bewoners soms van doorslaggevend belang is. Ook als lokale initiatieven nog geen concrete hulp- of ondersteuningsvraag hebben, zich nog niet in een stichting hebben georganiseerd of nog niet bezig zijn met de langere termijn.

Arsine: “Een klein zetje in de rug kan soms veel verschil maken. Ook om bewoners mee te krijgen die nog niet actief zijn. Samen met Douwe Egberts organiseren we elk jaar in september de Burendag. Op die dag zijn er zo’n 60.000 vrijwilligers actief die met hun burens in de straat of wijk een activiteit organiseren. Zo’n dag heeft niet alleen veel impact op de manier waarop bewoners hun buurt ervaren, maar leidt ook vaak tot structurele initiatieven.”

Sandra: “Het is heel belangrijk om bewoners het gevoel te geven dat ze erkend en gezien worden. Bij het Oranje Fonds doen we dat onder andere door het uitreiken van de Appeltjes van Oranje, een aanmoedigingsprijs voor sociale

Melvin Königs,
vrijwillig adviseur KNHM foundation

Arsine Nazarian, teamleider Betrokken Samenleving bij Oranje Fonds

projecten die op succesvolle wijze verschillende groepen mensen verbinden. Met zo’n prijs zet je de initiatiefnemers in het zonnetje en bied je ze een podium waarop ze hun verhaal kwijt kunnen en andere bewoners kunnen ontmoeten. Dat is enorm waardevol.”

Inspireren

Het vermogen van buurtbewoners om zich te organiseren en bij te dragen aan het welzijn van een straat, buurt of dorp, is van alle tijden. Dat neemt niet weg dat lokale kracht een aantal opvallende ontwikkelingen laat zien. Zoals de toename van zorgzame gemeenschappen, groene- of voedselinitiatieven en bewonersinitiatieven die zich op een breder scala van activiteiten richten.

Jitske: “In het Drentse dorp Eexterveen waren de bewoners al eigenaar van een dorps huis met restaurant en café. Ze gaan zich nu ook richten op het verduurzamen van het gebouw en het opstarten van zorgactiviteiten. Dat is een treffend voorbeeld van een sterke gemeenschap die steeds meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap neemt over haar sociale en fysieke leefomgeving.”

De projecten die KNHM foundation en Oranje Fonds ondersteunen laten zien dat lokale kracht niet alleen een absolute voorwaarde is voor verbinding, maar ook een van de belangrijkste aanjagers van levendigheid en leefbaarheid in een buurt. Ook als de ambitie van een groep bewoners aanvankelijk niet verder reikt dan een keertje samen koffiedrinken.

Arsine: “Misschien is dat wel een van de belangrijkste lessen voor een beginnend initiatief: je kunt het zo moeilijk of ingewikkeld maken als je wil, maar het begint gewoon met dóén. Als je in een buurt komt wonen en je wilt nieuwe contacten leggen, kun je ook gewoon met een pot koffie langs de huizen lopen. Mensen reageren daar bijna altijd positief op. En het kost je alleen een pot koffie.”

Melvin: “Kijk goed om je heen, durf te dromen en laat je inspireren. Er zijn op andere plekken in Nederland ongelofelijk veel mooie lokale projecten gelanceerd en uitgevoerd, waar je onwijs veel van kan leren. Organisaties als het Oranje Fonds en KNHM foundation kunnen je helpen om ook elders te verkennen hoe projecten zijn ontstaan en opgezet. Dan hoef je het wiel niet helemaal zelf uit te vinden en kan je met jouw initiatief veel sneller het verschil maken.”

Jitske Tiemersma,
directeur KNHM foundation

“Wij komen achter de voordeur”

Vanuit haar eigen woonkamer in Amsterdam Zuidoost belt, mailt en zoomt **Maureen Hubbard** met schooldirecteuren, hulpverleners en ambtenaren. Als een van de oprichters van Stichting Carabic beschrijft ze zichzelf als ‘activist’ en ‘verbinder’. De stichting krijgt veel voor elkaar.

tekst: Karin Wesselink
fotografie: John Voermans

De coronamaatregelen legden in stadsdeel Amsterdam Zuidoost de vinger op de meest zere plekken, merkten Maureen en sparringpartner/vriendin Leila meteen tijdens de eerste lockdown. “We hadden vaker huilen de ouders aan de telefoon, maar nu wel extreem. We hoorden verhalen over depressies, suïcidale gedachten, huiselijk geweld. En mensen zonder laptops en zonder wifi die thuisonderwijs moesten geven zonder de taal machtig te zijn. Dat gaat natuurlijk helemaal niet. We regelden onder andere laptops en begonnen ook een voedselbank.”

Die daadkracht typeert Stichting Carabic, opgericht door Maureen en Leila Azzam. De een met Caribische roots, de ander met een Arabische achtergrond, vandaar de naam. Maar belangrijker dan hun culturele overeenkomsten met het gros van de bevolking in hun stadsdeel is hun werkwijze voor met name alleenstaande moeders die er veel zijn en het standaard moeilijker hebben. “Doordat we al jaren heel zichtbaar zijn in de wijk, vertrouwt iedereen ons. We hebben in al die jaren een heel groot netwerk opgezet. We begonnen in 2011 nadat ikzelf tegen problemen aanliep op de basisschool van m’n oudste. Ik heb een diploma sociaaljuridische dienstverlening en kom uit de financiële wereld, maar ben altijd een actieve moeder geweest die in de medezeggenschapsraad zat. Zo ben ik er ingerold.”

“Nu is het belangrijkste wat Leila en ik doen: bemiddelen tussen school-directie en ouders. Een voorbeeld: er

was een school waar uit een enquête onder leerlingen bleek dat ze zich niet veilig en niet gezien voelden. Dus zijn we met de directeur, ouders én kinderen gaan praten. Schooldirecteuren voelen zich bij dit soort gesprekken vaak wel even aangevallen, maar we proberen ze gerust te stellen. We komen niet om ruzie te stoken, maar juist te bemiddelen. Het resultaat is wel dat er concrete acties zijn ondernomen om een veiliger klimaat te creëren.”

Betrokkenheid

Ze hebben er verder voor gezorgd dat er standaard bij elk rapport de resultaten van het leerlingvolgsysteem bij zitten, dat moet voorkomen dat ouders pas in groep zeven te horen krijgen hoe het nu écht met hun kind gaat. “Want kinderen in Zuidoost scoorden hiervoor bijna nooit havo of vwo-advies, nu veel meer. Verder zeggen we ouders continue dat ze zelf ook actiever op school moeten zijn. Er zijn in ons stadsdeel nog steeds scholen zonder medezeggenschapsraad. Het is begrijpelijk dat een schoolgebouw een enorm hoge drempel kan hebben, daarom zeggen we ook tegen directeuren dat ze bijvoorbeeld koffieochtenden voor ouders moeten organiseren. Dat werkte goed, maar door corona lag dat allemaal stil en nu het weer mondjesmaat gebeurt, is de opkomst veel lager. Het zou goed kunnen dat er in de tussentijd problemen bij zijn gekomen waardoor de kwaliteit van het onderwijs van je kinderen en betrokkenheid andersneeuwen.” Diezelfde hoge drempel ervaren veel

kwetsbare ouders bij de grotere zorg- en welzijnsorganisaties. Maar ook daar fungeert de stichting als tussenpersoon. “In al die jaren hebben we natuurlijk een groot netwerk opgebouwd en wij komen echt achter de voordeur bij die ouders. Wij nemen mensen bij de hand en gaan soms zelfs fysiek mee. Door die warme overdracht accepteren ze dan wel hulp.”

Vruchten plukken

Twee jaar geleden begon Stichting Carabic ook een voedselbank, speciaal voor werkende ongedocumenteerden. Mensen die Maureen omschrijft als degenen die Nederland opbouwen en draaiende houden. “Zo hebben we deze groep echt op de kaart gezet.” De tijd van oogsten en vruchten plukken lijkt aangebroken voor de stichting. Er komt meer erkenning en ze worden steeds meer serieus genomen. “Grote hulp- en welzijnsorganisaties met hun monopolieposities die vanzelfsprekend elk jaar subsidies krijgen zonder dat ze bewijsbare kwaliteit leveren keken neer op ons als kleine organisatie. Dat deed weleens pijn. Maar we lieten het er natuurlijk niet bij zitten, omdat we weten welke kwaliteit we bieden. Dat is een tip aan iedereen: blijf in jezelf geloven, vergroot je zichtbaarheid ook op sociale media, laat van je horen bij gemeenteraadsvergaderingen, blijf mails sturen met je ideeën en plannen en eis je plek op. Klagen heeft alleen zin bij de juiste persoon.”

De toekomst

In juni van dit jaar opende De Community Center Mijenhof van Stichting Carabic in Holendrecht, in een voormalige kinderopvang. “Het is een groot pand waar we een deel van hebben gekregen, voor de wijk. Nu hebben we eindelijk een eigen plek. Hiervoor deden we alles vanuit onze eigen huiskamer”, vertelt Maureen Hubbard, een van de initiatiefnemers van de stichting. “Er zit een hele nieuwe keuken in, een loungeroom, een kantoorruimte, plekken met bureaus, een theatterruimte met een balletvloer, spiegelmuur en een podium. Het stadsdeel, Masterplan, VSB fonds en Oranje Fonds hebben ons gesubsidieerd, ze kenden ons al van de Buurtcamping die we elk jaar organiseren en van de voedselbank waar ze ons een keer noodhulp voor hebben gegeven. Een van de bijzondere dingen van het centrum, is dat er straks senioren hun kennis en expertise gaan overdagen aan de jongeren, bijvoorbeeld door pianoles te gaan geven en de jongeren kunnen wat terug doen voor de senioren.”

www.stichtingcarabic.nl

Van idee naar initiatief

In 10 stappen

Je hebt een goed idee voor je buurt: iets organiseren voor eenzame ouderen, een moestuin aanleggen, een bankje plaatsen. Misschien zijn er ook al enthousiastelingen die willen meedoen. Maar hoe pakken jullie het aan? Wat is je eerste stap? *Bezint eer ge begint, is ons devies.*

KNHM foundation kan daarbij helpen met een adviesgesprek. Of bekijk hier de 10 vragen die je beantwoordt vóórdat je als het ware meteen de schop in de grond steekt.

tekst Arghje de Sitter

Hoe bereik je het resultaat waarop jouw buurt of dorp zit te wachten? Voorkom teleurstellingen en tel eerst tot 10. Met deze 'pas op de plaats' krijg je het broodnodige overzicht. Alles wat relevant is zet je op een rij, zodat je straks weet dat de tijd en het geld die je in je plan gaat steken goed besteed zijn.

10 vragen: wat, wie, waarom en hoe

Bespreek je idee met de KNHM-adviseur of binnen je initiatiefgroep aan de hand van tien vragen. De eerste vragen vormen de analyse. Wat speelt er? Hoe komt het, hoe erg is het? Vervolgens kijk je naar de mensen. Voor wie doe je het, met wie heb/krijg je te maken? Als je bijvoorbeeld iets voor ouderen in de wijk wilt doen: welke zorg- en welzijnsorganisaties zijn betrokken, of welke familieleden of burens?

Verder kijk je naar de urgentie en de impact van je plan. Praat van tevoren met mensen over een vergelijkbaar initiatief. Bijvoorbeeld bij een moestuin of beweegtuin: ga eens naar zo'n plek toe en spreek met bezoekers en gebruikers. Denk in scenario's: wat zijn je doelen en verwachtingen? Wat hebben jullie nodig om je plan te realiseren en je doelen te bereiken? Deze denkoefening helpt je op weg naar een haalbaar en succesvol plan.

We laten het zien met een voorbeeld: Molenbroeke is een dorp met een brink. Nou ja, eerder een zompig grasveld. Maar wel met de potentie om een multifunctioneel plein te worden, waar je ook kermis of Koningsdagspelletjes kunt houden.

1.

Wat is er aan de hand?

Probleem, kans of uitdaging: welke aanleiding voor actie?
Er is horeca, er is een woonzorgcentrum in de buurt, er is steeds meer verkeer en verrommeling. Het kan beter, hier ligt een kans!

2.

Wie zijn er betrokken? En hoe?

Veel stakeholders: gemeente, ondernemers, oudere bewoners van het woonzorgcentrum, parkeerders en verkeersdeelnemers, terrasbezoekers, kinderen.

3.

Wat is de oorzaak van de situatie?

Ontwikkelingen in de loop der jaren zonder plan en geld, met een rol voor de gemeente.

4.

Hoe groot is het probleem?

Niet urgent.

5.

Wat gebeurt er als jullie niets doen?

Wie zit op jou te wachten? Moet het per se nu?
Maar niets doen is een gemiste kans! Nu is het een open ruimte zonder functie. Maar er kan van alles: wandelroute voor dementerende ouderen, speelplek, evenementenlocatie.

6.

Wat is jullie oplossing?

Wat gaan jullie doen, waarom, welke stappen?
Herinrichting met looppaden, bruggetjes, water, bankje, muziekkoepletje?

7.

Wie is jullie doelgroep?

Kinderen, ouderen, horecaondernemers, klanten.

8.

Wat is het verwachte resultaat? Wat is het effect op alle stakeholders?

Leven in de brouwerij, ontmoetingsplek, activiteiten.

9.

Waarom jullie?

Het plein staat op de dorpsagenda: het dorp is aan zet. De projectgroep bestaat uit alle geledingen van stakeholders, inclusief jongeren die verstand hebben van social media.

10.

Wat hebben jullie nodig?

Mensen, advies, middelen, tijd?
Onder andere: aanpassing bestemmingsplan, geld voor ontwerp en uitvoering (inschakelen bureau en aannemer).

Natuurlijk kun je deze 10 denkstappen ook gebruiken bij kleinere initiatieven. Juist dan, als je voor het eerst zoiets doet, is het een heel nuttige oefening. Heb je wel een einddoel in zicht, maar hebben jullie nog weinig ervaring en kennis in je groep? Loop de vragen na, dat is de eerste stap.

Een check of jullie plan aansluit op de uitdaging in je buurt of dorp, of je de goede doelgroepen betreft en het gewenste effect sorteert. Daarna kun je een echt plan met acties, taakverdeling en planning gaan maken!

HULP NODIG?

KNHM foundation helpt initiatiefnemers met het verwezenlijken van hun droom. Dat doen we heel praktisch en simpel. Aan de hand van de tien stappen verkennen we samen het idee, zodat je daarna zelf verder kunt. Zo'n adviesgesprek doen we liefst met meerdere mensen van de initiatiefgroep, want samen weet je meer. Het gesprek kan dan meteen de start van jullie proces zijn. Kijk op www.knhm.nl of neem meteen contact op via info@knhm.nl of **026 44 55 146**.

BETROKKEN BUURT BOEKJE

Het Oranje Fonds heeft een boekje uitgebracht vol tips over in actie komen voor elkaar en de buurt. Met informatie over *organiseren* (informeel, stichting of vereniging, jaarplan), *enthousiasmeren* (vrijwilligers betrekken, communicatie), *activiteiten* (voorbeelden en werkplan) en *inkomsten* (geld aanvragen en begroting opstellen). Zie pagina 18-19 of kijk op: www.oranjefonds.nl/tips-voor-een-betrokken-buurt-0

Van de ambitie van één mens naar een levendige broedplaats voor de omgeving:

“Persoonlijk enthousiasme is heel belangrijk”

“Een mooiere wereld begint in je eigen dorp.” Dat dacht **Marja Heijnen** toen zij en haar buurvrouw **Sandra Dijksterhuis** in het Noord-Groningse Den Andel met De Holm begonnen. Die overtuiging vormt ook het zaadje waaruit twee andere levendige buurtinitiatieven opbloeden: De JoJo in Sassenheim en buurthuis Samen Kracht in de Amsterdamse Kolenkitbuurt. Wat droeg bij aan hun succes, wat remde het af en welke betekenis hebben deze ‘broedplaatsen’ voor hun omgeving?

tekst **Els Wiegant**
fotografie: **John Voermans**, Fotobureau Hoge Noorden

Marja en – inmiddels goede vriendin – Sandra speelden al een tijdje met de gedachte iets te doen voor hun dorp. “We voelden allebei de kriebels om een sociale onderneming op te zetten.” Toen werd bekend dat de enige basisschool in het dorp zou sluiten. “Een aderlating. Een school zorgt voor sociale cohesie, die vervang je niet zomaar.” Groepjes vrijwilligers werkten mogelijke herbestemmingen voor het leegstaande schoolgebouw uit, een ervan bleef overeind: sociale en duurzame bedrijvigheid. De gemeente gaf de initiatiefnemers het pand in bruikleen, met een optie tot koop. “We zijn begonnen met een winkel, gebaseerd op het ‘mijn-tafel-principe’: we verhuurden tafels aan dorpsbewoners om eigen spulletjes te verkopen. Met dat geld konden we de energierekening betalen en hadden we meteen aanloop omdat mensen kwamen informeren of er al iets verkocht was. Met steun van de gemeente, het Fonds Nieuwe Doen en KNHM foundation hebben we na enige tijd het pand kunnen kopen.”

Geen stroom

Lisa de Blok – met haar partner Daan van der Linden – begon samen Stan van Gemert in 2015 de Stichting Repair Café Teylingen in het Zuid-Hollandse Sassenheim. Lisa: “Sinds ik als jong krakertje in de Wagenwerkplaats in Amersfoort woonde, wilde ik al iets betekenen voor de samenleving. Op een plek waar mensen met elkaar samenwerken en waar iedereen het beste uit zichzelf en de ander kan halen. Dat was mijn droom.” Na een jaar ontstond de Ontmoetingswerkplaats De JoJo, gevestigd in een

“Als jong krakertje wilde ik al iets betekenen voor de samenleving”

–Lisa de Blok–

“Ik dacht: dit kán gewoon niet, hier moet ik iets aan doen”

–Nadia Aktaou–

“We besparen de gemeenschap veel geld aan zorgkosten, allemaal gratis en voor niets”

–Marja Heijnen–

leegstaande supermarkt die op de nominatie stond voor sloop. Daar mochten de initiatiefnemers enkele jaren ‘om niet’ gebruik van maken (ze zijn nu op hard zoek naar een nieuwe stek).

Lisa: “We zijn begonnen met wat gereedschap en een budget van duizend euro. Er was geen stroom en het pand was volledig gestript. Grotere instanties vonden het een megalomaan project. De mensen die het echt leuk vonden, bleven.” Daan vult aan: “Wij hadden een gebouw ter beschikking en zeiden tegen buurtbewoners: jullie kunnen hier iets doen.” Een flyer met uitleg van hun bedoeling zorgde voor een eerste rits vrijwilligers én steeds meer initiatieven.

Zoveel achterstand

Nadia Aktaou verhuisde zeventien jaar geleden naar de Amsterdamse Kolenkitbuurt. Ze schrok van wat ze daar aantrof. “Zoveel achterstand: mensen die de Nederlandse taal niet spraken, onwetendheid, geen contact met andere culturen. Mensen bleven met problemen rondlopen, hadden geen hulp. Ik dacht: dit kán gewoon niet, hier moet ik iets aan doen.” Samen met vier buurvrouwen ging Nadia de straat op. Ze maakten contact met eenzame buurtbewoners en werden van lieverlee steeds vaker om hulp gevraagd. Zo vergezelden ze buurtbewoners geregeld naar de woningbouwvereniging. “Medewerkers vroegen wat wij deden en boden ons toen een ruimte aan waar we mensen konden ontvangen en activiteiten, voorlichting en taallessen konden organiseren.” Na een aantal jaren stopten de andere vrouwen. “Vrijwilligerswerk kost veel tijd.

Je trekt niet om vijf uur de deur achter je dicht, het gaat 24/7 door. Dat werd ze te veel.” Ook Nadia stopte een jaartje. “Maar op een gegeven moment dacht ik: nee, ik moet hiermee verdergaan. Dit geeft me zo’n goed gevoel.” Ze wilde uitbreiden, richtte samen met haar man Mohammed – die naast zijn werk ook meehielp – een stichting op en ging met de gemeente op zoek naar een pand. Dat werd gevonden op de Haarlemmerweg. “Toen moesten we wel huur gaan betalen.”

Allemaal gratis en voor niets

Geld is, niet verrassend, een zorg voor sociale initiatieven als deze, zo blijkt uit de ervaringen. **Marja:** “Met onder meer de inkomsten van de horeca, een vergoeding voor de beschutte werkplekken die we bieden en subsidies voor activiteiten redden we het net. Onze begroting is altijd sluitend geweest omdat we er geen loonkosten en nauwelijks vrijwilligersvergoedingen in opnemen. Eigenlijk is dat van de zotte: we besparen de gemeenschap veel geld aan zorgkosten. We lossen problemen op en signaleren ze vroegtijdig, allemaal gratis en voor niets. Het is een struggle om dit soort diensten structureel betaald te krijgen.” Er is inmiddels wel een businessmodel ontwikkeld dat inzichtelijk maakt hoeveel gemeenschapsgeld dankzij De Holm wordt bespaard. “We gaan nu samen met studenten van de Hanze Hogeschool en met behulp van de KNHM Waardepropositie het verdienmodel verder ontwikkelen. We moeten een professionaliseringsslag gaan maken.”

Bij De JoJo brengt de verkoop van onder andere fietsen, samenwerkingsverbanden en afval geld in het laatje. Voor benodigdheden schrijft De JoJo soms fondsen aan en sinds kort wordt geld verdiend met twee pilots. **Lisa:** “Eigenlijk zijn we onbedoeld maatschappelijke problemen aan het oplossen: we doen mee in een pilot voor een algemene voorziening voor kwetsbare inwoners en als circulair ambachtscentrum. Een betaalde kracht is niet nodig, want we doen dit samen met alle vrijwilligers en voelen ons zo ook gezamenlijk verantwoordelijk. We draaien bewust zonder structurele subsidies, maar fondsen geven helaas geen geld voor exploitatiekosten.” Samen Kracht heeft dit jaar voor het eerst een structurele subsidie gekregen. **Nadia:** “Voorheen moesten we voor elke activiteit apart geld aanvragen. Daar was ik erg veel tijd aan kwijt.”

Welkom en veilig voelen

Alle drie initiatieven zijn nu al enkele jaren succesvol. Waar zit ‘m dat in?

Marja: “Het is belangrijk dat je je niet laat afleiden door opmerkingen als: ‘Dat kan niet uit hè’. Wij zijn vanaf het begin blij geweest met elke extra bezoeker. Je moet erin geloven dat het wel goed komt. Ik denk ook dat het onze kracht is dat we iedereen altijd welkom en veilig hebben doen voelen. Je mag hier jezelf zijn.”

Dat geldt in De JoJo evenzeer. **Daan:** “Persoonlijk enthousiasme is heel belangrijk.” **Lisa:** “En het heeft ons geholpen dat we dit van de grond af samen hebben opgebouwd, dat het organisch gegroeid is. Vrijwilligers hebben soms wat sturing nodig, maar de meerderheid van de groep gaat respectvol, open en eerlijk met elkaar om. Dat is de norm geworden waarin

nieuwelingen vanzelf meegaan.”

Nadia: “Mensen vragen mij wel eens: hoe houd je dit vol? Maar ik kan niet anders. Ik doe dit met liefde, uit mijn hart. Mensen staan me gewoon op te wachten. Zij zien mij als een soort EHBO’er. Er zijn nog zoveel problemen op te lossen. Ik probeer grenzen te stellen, want ik heb ook drie kinderen thuis en wil wel eens iets voor mezelf of samen met mijn man doen. Tot nu toe is dat niet gelukt. Dat is wel de andere kant van de medaille.”

Tweede thuis

Wat leveren de broedplaatsen nog meer op voor hun omgeving? Marja vindt dat De Holm eraan bijdraagt dat dorpsbewoners elkaar kunnen ontmoeten en zich met elkaar verbonden voelen. “We bieden een veilige en professionele plek waar mensen zich

kunnen ontspannen, waar ze in hun kracht kunnen staan en waar ze op allerlei niveaus iets kunnen leren: van sociale vaardigheden tot ambachten. Onze activiteiten versterken de mensen en het dorp.”

Nadia vat de meerwaarde samen als: “Wij zijn een tweede thuis voor buurtbewoners. Ze bloeien op door de contacten die ze hier hebben. Door de taallessen verdwijnt de schaamte, durven mensen meer. Zij zijn blij met ons en wij met hen.”

Lisa noemt De JoJo ‘één grote familie, één groot sociaal vangnet’. “De werkelijkheid is nog veel mooier dan ik dacht. Afgelopen jaar hebben we – net als De Holm – met behulp van de MAEX berekend wat we aan maatschappelijke waarde opleveren: 890.000 euro. Dat we zoveel impact zouden gaan maken, had ik echt nooit durven dromen!”

De Holm

De ‘broedplaats voor werken, leren en zorgen’ De Holm herbergt onder meer: een winkel in curiosa, Thuiskamer, Thuiskeuken, radiostation, manicure-peduresalon, Maakplaats, Den Andel Historiaal (een plek waar de lokale historie wordt verteld en verbeeld), samenwerking met een ecologische tuinderij, workshops, creatiesessies en dorpsondersteuning. Meer informatie: deholm.net.

Ontmoetingswerkplaats De JoJo

In De JoJo zitten een Repair Café, Weggeefwinkel, Houtwerkplaats met dagbesteding, Koffiecorner, Fietsenwerkplaats en -shop, Kluswerkplaats, Naaiatelier, Computer Café, ElektroLab, creatieve ateliers en werkplaatsen, Makerspace en ecologische meubelmaker. Meer informatie: repaircafe-teylingen.nl/jojo-een-introductie.htm.

Stichting Samen Kracht

In buurthuis Samen Kracht worden taal-, sport-, computer- en kooklessen gegeven. Er worden maaltijden gekookt voor buurtbewoners en er is voorlichting en huiswerkbegeleiding. Er is ruimte voor ontmoeting en buurtbewoners kunnen allerlei cursussen volgen. De vrijwilligers verlenen ook hulp bij (praktische) problemen. Buurthuis Samen Kracht heeft een Facebook-pagina.

Een bouwsteen is in zijn eentje niks waard

Het was ergens in 2019 dat de betekenis-economie echt opbloede, uit het besef dat voor de winst van een kleine groep mensen grote offers werden gebracht. Een startschot voor coöperaties, broedplaatsen en genootschappen klonk. Als reactie op het ontsporen van de samenleving werkten ze op de kleinst mogelijke schaal: de straat, de eigen wijk, een netwerk, om zo een behoefte in te vullen en bureaucratie te vermijden. Het grote werd verkleind, net zolang totdat uiteindelijk één persoon het verschil kon maken: de burger van stavast. Het individu dat vanuit zijn eigen talent gestaag werkt aan verbinding met anderen.

tekst: Mariska Lokker
fotografie: Istockphoto

“Er zal meer macht naar het lokale moeten gaan”

– Farid Tabarki –

Bovenstaande kun je lezen in de Trendrede 2020, een initiatief van Nederlandse toekomstdenkers zoals Farid Tabarki, Marc de Roo en Saar van der Spek. In hun vooruitblik zien ze dat ‘de kracht van lokaal’ een van de grootste omslagen is van de afgelopen vijftig jaar. Eerst waren we groepslid, toen individu. Nu gaan we van de vrijgevochten individu naar onderdeel zijn van een zelfgekozen gemeenschap. Een bouwsteen is immers in zijn eentje niets waard: er is cement nodig om wat op te bouwen. Zonder dat is er geen verbinding. In dat opzicht kun je zeggen dat de afgelopen tien jaar het individu het gezamenlijke opnieuw heeft ontdekt en bezig is daar een nieuwe frisse vorm aan te geven.

Lokale gemeenschapsleven is veerkrachtig

Ondertussen zijn we twee coronajaren verder na deze Trendrede. De wens voor een kleinere, meer persoonlijke leefomgeving is in die tijd naar een noodzaak gegroeid. We konden (en wilden) niet anders dan lokaal boodschappen doen, wandelen in onze directe omgeving, maar ook naar elkaar omkijken: kleinschalige bewonersinitiatieven schoten als paddenstoelen uit de grond. Uit een onderzoek van Sociale Vraagstukken blijkt dan ook dat het lokale gemeenschapsleven bijzonder veerkrachtig is, maar ook dat de pandemie een duidelijk gebrek aan lokale kennis belicht. Als niet-lokale beleidsmakers al iets denken te weten over het lokale gemeenschapsleven, dan is dat gebaseerd op landelijke onderzoeken, aangevuld met een paar lokale ervaringen. Daar ligt dus een uitdaging voor de politiek; en tegelijkertijd is dit misschien ook een verklaring voor de grote winst van lokale partijen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen.

Zo stond in Schiermonnikoog geen enkele landelijke partij op de kieslijst en krijgt de lokale partij Echt voor Barendrecht maar liefst zestig procent van de stemmen. In een thema-uitzending over lokale partijen van EenVandaag wordt duidelijk wat de hoofdredenen zijn van mensen om op lokale partijen te stemmen. Als belangrijkste argument kwam naar voren dat zij dicht bij de mensen staan en de problemen en mensen van de buurt kennen. Daarnaast vinden mensen dat de landelijke partijen in de gemeenteraad zich laten leiden door Den Haag en niet door wat er in de gemeente speelt. En natuurlijk is de lokale stem ook een proteststem tegen de landelijke politieke partijen. Het past wat dat betreft in de maatschappelijke trend om invloed te willen uitoefenen en niet meer in een hokje geplaatst te willen worden.

Het einde van het midden

Die liefde voor lokaal heeft ook een kanttekening. De eerdergenoemde trendwatcher Farid Tabarki, ook spreker op het We doen het samen! Festival, beschrijft in zijn boek ‘Het einde van het midden’ hoe de wens om zaken lokaal te willen regelen ten koste gaat van ‘het midden’. Hij stelt dat

we daarom naar een vloeibare samenleving gaan zonder midden, omdat vloeistof enkel randen kent. Het midden, als in de middenklasse, komt daardoor onder druk te staan. Dat geldt echter ook voor globaal en nationaal niveau, waarbij het nationale niveau het spreekwoordelijke ‘midden’ is. In deze globaliserende wereld zou bijvoorbeeld de Europese Unie of de Verenigde Naties een platform kunnen zijn waarin bepaalde zaken geregeld moeten worden. Heel veel andere dingen kun je dan veel lokaler regelen, zelfs tot op stadsniveau. De huidige overheid delegeert al zoveel taken naar gemeenten, maar behoudt tot op heden wel de macht van de financiën in handen. Dat is een schoen die gaat wringen. Er zal dus meer macht naar het lokale moeten gaan, aldus Tabarki.

Commons

Terug naar de buurt. Alle lokale (burger)initiatieven noemt men ook wel de ‘terugkeer van de commons’ (in het Nederlands vertaald als de ‘meent’ of het ‘gemeengoed’). Het is een wereldwijde beweging die probeert een derde weg te formuleren en creëren tussen markt en staat, tussen aan de ene kant privatiseren en aan de andere kant nationaliseren. Volgens de bekende hoogleraar transitiekunde Jan Rotmans is de commons een beweging van onderop, een steeds krachtiger wordende onderstroom, die je nooit in zijn volledigheid ziet maar altijd in flarden. Vanuit een pragmatische vorm van solidariteit verenigen mensen zich en doen ze dingen samen, aldus Rotmans.

Lokale actie is belangrijk

De Belgische antropoloog Rik Pinxten noemt al die lokale initiatieven zelfs ‘kleine revoluties’. Omdat ze bij elkaar krachtiger zijn dan we denken. Het duurt vaak te lang voordat er op (inter)nationaal niveau beslissingen worden genomen, bijvoorbeeld over klimaatverandering. Daarom is een lokale actie die zorgt voor meer groen in de buurt zodat het in de zomer koeler is in de straat en er minder kans is op ondergelopen kelders, zo’n opluchting. Er gebeurt tenminste wat. Zoals de Amerikaanse econoom Elinor Ostrom zegt: “Zelfs grote problemen zoals de klimaatcrisis vereisen lokale en regionale acties. Dag in dag uit worden we overspoeld door nieuwsberichten over de zorgwekkende staat van onze planeet. En worden we geconfronteerd met de traagheid van onze mondiale wereldeconomie en politiek. Het resultaat bij velen is een gevoel van moedeloosheid, van ongemak dat de wereld te groot is geworden voor werkelijke actie. Juist daarom is lokale actie, iets positiefs doen met andere mensen, zo belangrijk: het tilt ons op uit het moeras van verlamming.”

Aan de slag voor een leuke buurt!

Samen aan de slag voor een leukere buurt kan heel eenvoudig. Wat dacht je van een boodschappendienst voor die ene buurvrouw die slecht ter been is? Of een gezellig praatje tijdens een koffie-ochtend waar die alleenstaande man zo van opfleurt? Een klein gebaar kan er al voor zorgen dat iemand zich niet alleen voelt. Samen eten zorgt ook altijd voor verbinding. Net als een feest. Misschien willen jullie wel de handen uit de mouwen steken om de buurt op te knappen? Deze tips en ideeën uit het Betrokken Buurt Boekje van het Oranje Fonds helpen je op weg!

WAT GA JE DOEN?

Buurtfeest / Koffieochtend / Buitenspeeldag / Repair café / Buurtmoestuin

DENK JE PLAN DOOR

Voor wie? Wat is het resultaat? Wat heb je nodig?

ORGANISEREN

Vereniging? Stichting? / Bestuur? Bankrekening? Verzekering? / Activiteitenplan

ENTHOUSIASMEREN

Brainstorm of enquête in de buurt / Media-aandacht, Facebookpagina / Mond-tot-mond reclame

INKOMSTEN

Verkoop op rommelmarkt, loterij, lege flessen en oud papier inzamelen / Fondsen zoals Oranje Fonds, subsidies van gemeente of provincie, sponsoring van ondernemers in de buurt, serviceclubs zoals Rotary

HEB PLEZIER!

“Het is niet zomaar een volkstuin, het is een verbindingsmiddel”

Ze kennen elkaar van de tuin, maar komen niet bij elkaar thuis over de vloer. Toch noemt **Jolanda** alle mensen op Volkstuin Voor Elkaar een tuinfamilie. “Tijdens een slechte zomer mis je elkaar gewoon.”

tekst: Oranje Fonds
fotografie: Monique de Backere

“Toen ik nog geen volkstuin had, miste ik iets. Iets dat ik zonder mijn man en kinderen kon doen, maar toch met andere mensen. Voor mij is de tuin meer dan alleen maar tuinieren. Als ik zie dat eentje minder onderhouden is, dan kijk ik of er iets aan de hand is. Laat iemand in onze app-groep weten ziek te zijn of op vakantie te gaan, dan onderhouden we elkaars tuin. We geven elkaar het gevoel dat we er voor elkaar zijn. En zo laten we weten dat iedereen ertoe doet.”

Trein in beweging

De volkstuin is een van de projecten van Stichting Hulst voor Elkaar, een welzijnsorganisatie voor iedereen in de gemeente die advies of ondersteuning nodig heeft op het gebied van zorg en welzijn. “We zetten allerlei projecten op in de wijken en dorpen van de gemeente Hulst. We werken op buurtniveau en kunnen daardoor inspelen op de behoefte”, vertelt opbouwwerker Ellen. “We zetten de trein in beweging, brengen energie in de wijk en uiteindelijk hebben vrijwilligers de regie. Ik vind het altijd mooi om te zien hoe ze vol vuur en enthousiasme hun project neerzetten. Dat is de bedoeling. We geven alleen een duwtje in de rug. Als we er niet zouden zijn, moeten mensen het meer op eigen kracht en initiatief doen.” Ook begeleidt de stichting mensen naar vrijwilligerswerk.

Projectleider **Mariska**: “We laten zien dat je van vrijwilligerswerk een rijker leven krijgt.” **Ellen**: “Zo hebben we al heel wat mensen kunnen helpen die door hun vrijwilligerswerk weer plezier krijgen in het leven. Door vrijwilligerswerk te doen krijgen ze het gevoel dat ze weer meetellen en ertoe doen.”

Klein geluk

Eenzaamheid is ook een onderwerp dat regelmatig ter sprake komt. Onder ouderen én jongeren. Door de coronapandemie kwamen alle sociale contacten stil te liggen. **Ellen**: “Dan bedenken we een project als Klein geluk om contact te houden. Dankzij het Corona hulpfonds van het Oranje Fonds konden we buurten kleine geluksmomentjes bezorgen in de vorm van muziek en zijn er tal van vrijwilligers gestart met een beldienst om de eenzaamheid wat dragelijker te maken. Het is fijn dat we bij fondsen kunnen aankloppen, anders kunnen wij ons werk niet doen.”

Mariska: “Bovendien geeft het Oranje Fonds ons de ruimte om te ontwikkelen. Door de financiële steun hebben we net wat meer bewegingsvrijheid om te pionieren en kunnen we sneller aan de slag. En het mag ook mislukken. Het draait niet alleen om presteren. Dat vind ik zo mooi. Daardoor kun je uitdagende en innovatieve projecten neerzetten.”

Naar elkaar omkijken

De tuin is een groot succes. “Allerlei mensen met verschillende culturele achtergronden komen samen rondom een gedeelde hobby: de interesse voor het groen. Ondertussen kunnen ze hun netwerk uitbreiden, onthaasten, lekker bewegen en buiten zijn. Jolanda ging fanatiek aan de slag. Voor ons is ze niet alleen deelnemer, maar ook zeker iemand die de volkstuin draaiende houdt.”

Jolanda: “De tuin betekent heel veel voor mij. Het is daar een gezellige boel. We kletsen over van alles. Op zondag zijn er altijd veel mensen. Dan hebben sommigen hapjes bij zich en gaan we samen eten. Maar ook geeft het mij een stukje rust. Ik ben lekker bezig, kan mijn hoofd legen en een praatje maken. Ik maak altijd een rondje langs de tuinen om te kijken hoe het met iedereen gaat.” “Toen onze klusjesman ziek werd, hielpen we zijn vrouw met het bijhouden van de tuin. Ze hoefde er niet eens om te vragen. Zo mooi hoe we naar elkaar omkijken. Toen hij was overleden, hebben we geld ingezameld voor een bloemstuk.” **Mariska**: “We zagen wat voor verbinding er is ontstaan. Daar doen we het voor. Het is niet zomaar een volkstuin, het is een verbindingsmiddel in de wijk.”

Jolanda in de volkstuin

Hulst voor Elkaar & Oranje Fonds

Het Oranje Fonds vindt dat iedereen ertoe doet. Daarom zet het zich in voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen en niemand er alleen voor staat. Oftewel een betrokken samenleving; waarin we zorgen voor elkaar, mensen gelijke kansen hebben en zich verbonden voelen met anderen in de buurt. Dat doet het fonds door sociaal initiatiefnemers te versterken en te verbinden waar mogelijk. Kijk voor meer informatie over wat het Oranje Fonds voor jouw initiatief kan betekenen op de website. Of schrijf je in voor de digitale nieuwsbrief en blijf altijd op de hoogte!

www.oranjefonds.nl

Lokale kracht is een van de pijlers van de participatiemaatschappij. Maar wat is lokale kracht precies, en hoe laat je die het best tot bloei komen? Voor Werkplaats spraken we vier experts op het gebied van geluk, verandering, burgercollectieven en sociale innovatie. “Buurtbewoners pakken vaak problemen aan waarmee de gevestigde orde zich eigenlijk geen raad meer weet.”

tekst: Jeroen van der Spek

Farid Tabarki

Farid Tabarki is de oprichter van Studio Zeitgeist. Hij doet sinds 2000 onderzoek naar de (Europese) tijdgeest en ziet burgerinitiatieven als een belangrijke factor van de vloeibare samenleving: een samenleving waarin verandering de belangrijkste constante factor is.

Fotografie: Marco de Swart

“Onze samenleving verandert sneller dan ooit. Tijdens de industriële revolutie duurde het tientallen jaren om een idee te vertalen in nieuw product of een nieuwe werkwijze. Versterkt door de snelheid van sociale media kunnen radicale vernieuwingen tegenwoordig soms binnen een paar dagen gestalte krijgen. Dat betekent dat verandering eigenlijk de enige constante is in onze wereld. We noemen dat een vloeibare samenleving.

In zo’n vloeibare samenleving zijn burgerinitiatieven ontzettend belangrijk. Burgers kunnen met hun initiatieven razendsnel inspelen op uitdagingen die ze in hun omgeving tegenkomen. Of het nu de energietransitie is of de noodzaak om een collectieve verzekering voor ZZP-ers te organiseren. Met hun initiatieven vullen bewoners bovendien het gat op dat ontstaat doordat het midden van de samenleving langzaam maar zeker verschrompelt. Vroeger zorgden organisaties zoals woningcorporaties en vakbonden voor de organisatie van onze sociale zekerheid. Hoewel die instituties op een fantastische manier aan onze samenleving hebben bijgedragen zijn ze in sommige opzichten te log en traag geworden om goed op veranderingen in te kunnen spelen. Dat betekent dat de rol en de impact van

lokale initiatieven steeds groter wordt. Ik was onlangs bij de uitreiking van een aantal onderwijsinnovatieprijzen. Een van die prijzen ging naar een meisje die op haar zestiende in de Utrechtse wijk Kanaleneiland een huiswerkbegeleidingsinitiatief is begonnen. Puur omdat ze zag dat er in de wijk een groep scholieren was, die helemaal niet door de reguliere organisaties werd bereikt. Dat is een schoolvoorbeeld van een lokale oplossing voor een probleem dat de samenleving als geheel heeft laten liggen.

Ik denk wel dat bewonersinitiatieven en reguliere organisaties over en weer gebaat zijn bij een goede samenwerking. Juist omdat de samenleving zo snel verandert, is het belangrijk om met elkaar netwerken te vormen. Een paar jaar geleden heeft Herman Tjeenk Willink burgerschap omschreven als een ambt, met eigen initiatief als essentie. Veel mensen zijn van oudsher geneigd om te denken dat burgerschap hen overkomt, en dat maatschappelijke instellingen ons welzijn regelen. Maar de kracht van de samenleving schuilt juist in het besef dat we het zelf kunnen doen en dat we het samen moeten doen. Dat is voor mij de essentie van lokale kracht.”

Tine de Moor

Tine de Moor is hoogleraar Social Enterprise & Instituties voor collectieve actie aan de Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit. In haar onderzoek besteedt ze onder meer aandacht aan burgercollectieven, die in toenemende mate de leemtes opvullen tussen de terugtrekkende overheid en de falende vrije markt.

Fotografie: Stijn Noppen

“Lokale initiatieven kunnen de motor zijn achter grote maatschappelijke veranderingen. Dat blijkt ook uit het onderzoek dat we verrichten naar burgercollectieven: langdurige samenwerkingsverbanden waarin een groep burgers bepaalde collectieve diensten of samen goederen creëert, beheert en gebruikt. Denk aan een lokale energiecoöperatie die een windmolen realiseert, een groep bewoners die de exploitatie van een gemeenschapshuis op zich neemt of een zorgcoöperatie die een reeks zorgwoningen neerzet.

Burgercollectieven volgen niet zelden op een privatiseringsactie vanuit de overheid en proberen een antwoord te geven op een slecht werkende markt. Toen de energiemarkt aan het begin van de 21e eeuw werd geprivatiseerd, ontstonden er op veel plaatsen energiecoöperaties. En sinds veel zorginstellingen het niet meer rendabel vinden om in een dorp of wijk kleinschalige zorgvoorzieningen te exploiteren, zijn er steeds meer burgers die denken: dan doen we het zelf wel.

Met hun initiatieven pakken buurtbewoners vaak problemen aan waarmee de gevestigde orde zich eigenlijk geen raad meer weet. Denk aan de energietransitie, de noodzaak om naar duurzame vormen van landbouw om te schakelen of co-housing: zelfstandig wonen met collectieve voorzieningen, soms met minder individuele ruimte maar meer collectieve, hoogkwalitatieve voorzieningen. De huidige energiemarkt laat mooi zien hoe groot de impact van lokale kracht kan zijn.

Veel lokale energiecoöperaties kunnen op dit moment tegen een veel lagere prijs energie aanbieden dan de reguliere aanbieders. Daarmee spelen ze niet alleen een belangrijke rol in de lokale economie, maar kunnen ze uiteindelijk ook veranderingen op nationaal niveau bewerkstelligen.

Op de website **collectievekracht.eu** delen we een aantal tips die burgercollectieven kunnen helpen bij het uitstippelen van een succesvolle strategie. Als beginnend collectief is het bijvoorbeeld belangrijk dat je goed over je identiteit nadenkt. Stap je als consument, producent of financier in een initiatief, wat is je doelgroep en wat zijn je verwachtingen?

Een andere vraag die verrassende inzichten kan opleveren, luidt: wat hebben de beoogde leden of deelnemers allemaal gemeenschappelijk? Dat blijkt vaak al gauw meer dan de gedeelde goederen waarmee het allemaal begon. De Nederlandse broodfondsen zijn in het leven geroepen als een alternatief voor de huidige, onbetaalbare arbeidsongeschiktheidsverzekering. Maar door het opzetten van de broodfondsen zijn er ook gemeenschappen ontstaan, waarvan de leden op andere vlakken kunnen profiteren. Bijvoorbeeld door meer samen te werken, elkaar bij ondercapaciteit in te schakelen of freelance-klussen uit te wisselen. Soms heb je als collectief meer met elkaar gemeen dan je in eerste instantie zou denken.”

Leo Bormans

Geluksonderzoeker **Leo Bormans** is auteur van internationale bestsellers als *The World Book of Happiness* en *The World Book of Hope*. Bormans reist de wereld rond als 'Ambassador of Happiness & Quality of Life' en houdt zich onder meer bezig met de vraag wat de belangrijkste voorwaarden zijn voor een gelukkig leven.

“Voor geluk bestaat geen eenduidig recept, maar in de zoektocht naar geluk zie je wel een paar terugkerende elementen. We streven allemaal naar een aangenaam leven, maar de hele dag op het strand liggen geeft op den duur ook geen voldoening. Daarom richten we ons ook op een betrokken leven: onze activiteiten dragen bij aan onze relatie met andere mensen. Tenslotte moet ons leven ook betekenisvol zijn: wat we doen, moet zin en betekenis hebben.

Deze uitgangspunten zie je ook heel mooi terug in de bewonersinitiatieven die KNHM foundation begeleidt. Initiatieven zoals een lokaal bewonersbedrijf of een zorg-coöperatie van en voor bewoners dragen niet alleen bij aan een betere leefomgeving, maar zorgen ook voor een gevoel van betrokkenheid en zingeving bij de initiatiefnemers. Onze maatschappij probeert ons voortdurend wijs te maken dat ons geluk afhangt van bezit of kapitaal. Maar uit onderzoek blijkt dat ons geluk vooral wordt bepaald door ons sociale kapitaal. Christopher Peterson, een van de grondleggers van de Positieve Psychologie, vatte ooit de sleutel tot geluk in slechts twee woorden samen: andere mensen. Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen groeien. Iets voor een ander doen – de kern van de meeste buurtinitiatieven – draagt aantoonbaar bij aan ons levensgeluk.

Het vermogen van mensen om gelukkig te worden is voor een deel een kwestie van aanleg en omstandigheden. Maar uit onderzoek blijkt ook dat we zo'n 40% van ons geluk zelf creëren. Dat doen we vooral door een hoopvolle mindset. Ook in bewonersinitiatieven is het belangrijk dat je in staat bent om een hoopvolle strategie te volgen. Zo'n strategie begint met het stellen van goede, realistische doelen, maar gaat ook over pathway thinking: herkennen dat er veel verschillende wegen zijn die naar je doel leiden. Tenslotte is het heel belangrijk dat je jezelf als eigenaar ziet van je eigen leven en je leefomgeving. Niet de overheid, niet je burens, maar jijzelf bent de eigenaar van de uitdagingen waarvoor je omgeving je stelt. Dat is een heel belangrijk geluksinzicht.”

Lou Repetur

Lou Repetur is expert sociale innovatie en programmadirecteur bij Movisie. Ze richt zich onder meer op de versterking van de sociale basis en de versnelling van leertrajecten in de praktijk van inwoners, professionals en beleidmakers.

“Lokale kracht betekent voor mij dat mensen zich met elkaar verbinden, in hun eigen wijk, maar ook daarbuiten. Verbinding kan namelijk ook digitaal plaatsvinden. Door hun krachten te bundelen in een gezamenlijk netwerk zijn inwoners in staat hun eigen leefwereld te verrijken, meer zin aan hun leven te geven en te doen wat ze nodig vinden om de leefbaarheid in hun buurt te verbeteren. Een paar jaar geleden heb ik samen met mijn man in Zeist een mentoraat opgezet voor hoogopgeleide nieuwkomers. Als kind van vluchtelingen heb ik zelf ooit ervaren hoe belangrijk het is als mensen je hun netwerk en vriendschap bieden. Daarmee help je nieuwkomers om op een duurzame manier een plaats te vinden in de samenleving.

Vijftig jaar geleden waren er ook veel mensen die zich op vrijwillige basis voor de buurt inzetten. Maar ik denk wel dat de bestuurlijke, politieke en ambtelijke aandacht voor bewonersinitiatieven sterk is toegenomen. En dat bewoners met hun initiatieven een steeds groter terrein bestrijken. In september 2020 heeft Nederland Zorgt Voor Elkaar, samen met Vilans en Movisie, een enquête uitgezet onder zorgzame gemeenschappen. Daaruit blijkt dat bewonersinitiatieven een belangrijke bijdrage leveren aan het versterken van de sociale cohesie. Ze gaan eenzaamheid tegen, bevorderen de participatie van groepen in een achterstandspositie, nemen mantelzorgers zorg uit handen en zetten zich in voor

leefbaarheid, gezondheid en preventie. Dat zijn eigenlijk allemaal thema's waar vroeger de verzorgingsstaat zorg voor droeg. Uit hetzelfde onderzoek blijkt helaas ook dat 50% van de bewonersinitiatieven met een jaarlijks budget van minder van 1100 euro moet rondkomen. Dat is ontzettend mager. Als je wil dat bewonersinitiatieven echt impact maken, moet je daarvoor als overheid ook voldoende financiële middelen beschikbaar stellen. De bijdrage die bewonersinitiatieven leveren aan een sociaal vraagstuk als eenzaamheidsbestrijding is onbetaalbaar. Maar om ontmoeting in een buurt mogelijk te maken, moet je ook budget hebben om dat vaker dan een of twee keer per jaar te organiseren. Bij elkaar komen heeft pas effect als dat niet eenmalig is. Ook als het doel van een bewonersinitiatief op het eerste gezicht wat kneuterig overkomt, kan de meerwaarde ervan enorm positief uitpakken. In Amstelveen heeft een groep omwonenden van het Keizer Karelpark vogelvlotjes en floatlands ontworpen en gebouwd. Het project was aanvankelijk vooral op duurzaamheid gericht, maar door het aanleggen van die vlotjes hebben heel veel ontmoetingen plaats gevonden tussen bewoners van uiteenlopende leeftijd. Zo'n voorbeeld laat mooi zien dat bewonersinitiatieven vaak veel grotere neveneffecten hebben dan de initiatiefnemers vooraf voor ogen stond. De kneuterigheid van bewonersinitiatieven verdient echt een standbeeld.”

Buurten doen ertoe!

Het Oranje Fonds vindt dat iedereen ertoe doet. Daarom zet het fonds zich in voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen en niemand er alleen voor staat. Een betrokken samenleving waarin we zorgen voor elkaar, mensen gelijke kansen hebben en zich verbonden voelen met anderen in de buurt. Dat doet het fonds door sociaal initiatiefnemers te versterken en te verbinden waar mogelijk. Deze zomer heeft het fonds daar een paar mooie opties voor!

Burendag

Burendag is dé dag waarop je gezellig samenkomt met de buurt. Buurten worden leuker, socialer en veiliger als burens elkaar ontmoeten en zich samen inzetten voor hun buurt. In 2022 vindt Burendag plaats op zaterdag 24 september. Samen met Douwe Egberts organiseert het Oranje Fonds al sinds 2008 Burendag, om mensen met elkaar in contact te brengen. Kijk in jouw buurt of er al iets wordt georganiseerd en sluit je aan of organiseer zelf iets. Vanaf half juni 2022 kunnen burens

een aanvraag tot maximaal € 350,- indienen bij het Oranje Fonds om hun Burendagplan te kunnen uitvoeren. www.burendag.nl

Reuring in de buurt

Door corona was elkaar ontmoeten de afgelopen twee jaar niet meer vanzelfsprekend. Hierdoor verdween er ook een hoop gezelligheid in buurten en is het onderlinge contact tussen buurtbewoners én tussen buurtorganisaties verwaterd. Hoogste tijd dus om elkaar weer op te zoeken en weer wat reuring in buurten te organiseren!

In 2022 wil het Oranje Fonds écht een boost geven aan (opnieuw) kennismaken in de buurt. Want buurten doen ertoe! Het fonds doet dit met de tender Reuring in de buurt. Events om buurten weer in beweging krijgen kunnen hiervoor tussen 1 juni en 15 september een aanvraag indienen. Denk bijvoorbeeld aan wijkfestivals met activiteiten op meerdere plekken of een theaterproductie op locatie voor en door buurtbewoners. www.oranjefonds.nl/reuring

oranje fonds

Oranje Fonds

Natuurlijk kun je als sociaal (buurt)initiatief ook gewoon altijd een reguliere financiële aanvraag bij het Oranje Fonds indienen ter ondersteuning van je initiatief. Ook voor ontmoetingsruimtes in de buurt kun je bij ons terecht. Kijk voor meer informatie en het indienen van aanvragen op

www.oranjefonds.nl

DOE MEE!

zaterdag 8 oktober 2022

Op 8 oktober 2022 laten lokale initiatieven hun kracht stralen! In het hele land openen KNHM en Kern met Pit buurtinitiatieven hun deuren om te laten zien wat je samen allemaal kan bereiken! Van repaircafé tot buurthuis, van pluktuin tot beweegtuin. Je kunt een kijkje nemen bij anderen, maar je kunt ook de deuren openen van je eigen initiatief! Wil je graag aan iedereen laten proeven hoe goed de koffie smaakt in jullie huiskamercafé? Vertellen over de bijzondere bloemen en kruiden die groeien in jullie tuin? Alle kinderen (en ouders!) in de buurt uitnodigen voor een groot feest in de speeltuin? Of een klusdag organiseren en daarna een gezamenlijk diner maken? Het kan allemaal, tijdens RONDJE MET PIT op zaterdag 8 oktober!

Waarom meedoen?

- Laat die lokale kracht stralen! Jullie initiatief mag gevierd worden, een mooie reden om een Open Dag te organiseren en een feestje te bouwen.
- Nieuwe bezoekers aantrekken is een goede manier om nieuwe vrijwilligers te vinden.
- Aandacht in de media leidt tot meer betrokkenheid van inwoners en gemeente. Wie weet welke deuren het opent!
- Van KNHM foundation krijg je een financiële bijdrage om een Rondje met Pit te organiseren.

Ondersteuning met menskracht, advies of geld

Lokale kracht in andere landen

Een boomplantdag in Yorkshire, loopbaanworkshops voor middelbare scholieren in Philadelphia, een sponsorloop met kinderen met een handicap in een Praags park. Via het programma 'Local Sparks' ondersteunen Arcadis-medewerkers wereldwijd initiatieven ter verbetering van hun eigen leefomgeving. En in het Caribische deel van ons koninkrijk draagt het Oranje Fonds bij aan lokale sociale initiatieven. Hoe werkt lokaal internationaal?

tekst: Arghje de Sitter
fotografie: Local Sparks

Vicki Chou is programmamanager Local Sparks. Zij coördineert en faciliteert projecten van medewerkers in alle landen waar het internationale ontwerp- en adviesbureau Arcadis actief is. "Wij ondersteunen onze collega's om betrokken te raken bij hun eigen gemeenschap en buurt. Naast ons digitale platform met inspirerende voorbeelden hebben we ook de Local Sparks Challenge, vergelijkbaar met Kern met Pit in Nederland, én de jaarlijkse Local Sparks Accelerator, waarin voor gemeenschapsprojecten van langere duur (tot twee jaar) tot € 40.000 per jaar (per project) beschikbaar is", vertelt Vicki.

Samen met de bewoners

Local Sparks – mede-ontwikkeld door KNHM foundation – stimuleert Arcadis-medewerkers om zich in te zetten voor hun buurt: zij dragen actief bij aan hun leefomgeving door als vrijwilliger mee te doen met de initiatiefnemers. Niet zelden is een tiental Arcadianen betrokken bij een project. **Vicki:** "We doen het niet vóór maar mét de gemeenschap, in samenwerking met de mensen zelf en de betrokken externe organisaties zoals ngo's. Zo zorgen we ervoor dat iedereen aan boord is en zich eigenaar van het project voelt, ook na afloop."

Door hoepels springen

Net als hier hebben ook projecten in andere landen te maken met de gemeente en de soms stroperige gang van zaken. "Dat is wel een van onze grootste uitdagingen", zegt Vicki. "Gemeenten hebben zoveel op hun bord dat wij niet altijd bovenaan hun prioriteitenlijst staan. Soms moet je erg lang op een afspraak of een reactie wachten. Natuurlijk willen we met alle externe stakeholders goed samenwerken, maar bij gemeentes moet je vaak eerst door de nodige hoepels springen." Dat neemt haar enthousiasme niet weg. "Het leuke aan deze functie is dat ik zie dat mijn collega's zich verbonden voelen met hun eigen stad of dorp en voldoening vinden in het verlenen van vrijwilligerswerk. Ze voelen dat ze een verschil kunnen maken en zijn daar trots op."

Wijkinitiatief op Aruba

"In het Caribisch deel van het Koninkrijk werken wij als Oranje Fonds samen met drie andere fondsen onder de naam Samenwerkende Fondsen Cariben (SFC) om lokale sociale initiatieven te ondersteunen", vertelt Mariëlle Hoeijmakers, programma-adviseur Oranje Fonds. "Buurtcentra draaien daar goeddeels op vrijwilligers en dat geldt ook voor

de programmering. Een mooi initiatief is het Centro Familiar Sabana Basora Noord, een burgerinitiatief uit deze wijk. De buurt bestaat met name uit sociale huurwoningen, waar relatief veel alleenstaande moeders in armoede leven, en waar geld voor naschoolse opvang en huiswerkbegeleiding vaak ontbreekt. Er waren geen activiteiten voor kinderen totdat de initiatiefnemer in 2014 zijn huis opende en dingen organiseerde. Inmiddels is dit uitgegroeid tot een ontmoetingscentrum, met een bruisend programma voor kinderen van 4 tot 18 jaar én hun ouders/verzorgers en buurtbewoners: sport, muziek, 60+-activiteiten, ehbo-cursus, naailes, opvoedondersteuning. Wat er maar in de wijk speelt. De SFC zijn nu voor het tweede jaar betrokken. Het project is kleinschalig gestart, organisch gegroeid en vanaf de start volledig gerund door vrijwilligers. De SFC dragen bij aan de activiteitenkosten. Het mooie is dat er structureel acht vaste vrijwilligers meehelpen, jongeren tussen de 18 en 23, naast veel andere vrijwilligers uit de buurt." ■

Local Sparks in de Filipijnen: zeeschildpadden en waterpompen

Twee Filipijnse voorbeelden: 1) De gezamenlijke renovatie van een veilige opvang voor zeeschildpadden en hun jongen was aanleiding om het milieubewustzijn in het hele gebied te verhogen: hoe houd je stranden schoon en zorg je voor verantwoord ecotoerisme? En 2) Een team heeft samen met de inheemse Aeta-bevolking 20 Jetmatic handpompen geïnstalleerd voor schoon water in hun dorp. Daar profiteren nu 400 gezinnen van een continue en hygiënische watervoorziening.

Local Sparks: Brilliant Detroit

Brilliant Detroit draagt sinds 2016 bij aan het creëren van gezonde en stabiele omgevingen voor duizenden jonge kinderen en hun families in de stad. Een groep Arcadianen uit Noord-Amerika hielp de organisatie door uit te zoeken hoe zij efficiënter kunnen werken. Door interviews en design thinking-workshops namen ze het programma, de digitale mogelijkheden en de data onder de loep. Dat leidde tot een advies over herstructurering en stroomlijning van de werkprocessen.

45 jaar Kern met Pit

In haar acht jaar als landelijk projectcoördinator Kern met Pit zag **Margje van Spaendonck** de dromen van meer dan duizend buurtinitiatieven binnen een jaar uitkomen. “Een favoriet heb ik niet, het zijn allemaal toppers. Van het Bijenmuseum in Hoorn tot Laura’s minimamoestuin.”

tekst: Karin Wesselink

Kern met Pit bestaat 45 jaar. Hoe is het ontstaan?

“Het verbeteren van de leefomgeving was voor KNHM al sinds de oprichting in 1888 de belangrijkste pijler, maar eind jaren 70 wilde KNHM dat meer neerleggen bij bewoners. Geïnspireerd op een initiatief uit Frankrijk ontstond in 1978 de wedstrijd Kern met Pit. Aan de basis is door de tijd heen niets veranderd: we geloven nog steeds dat de bewoners zelf het beste weten hoe zij hun woonomgeving kunnen verbeteren. Als initiatieven vanuit bewoners komen, worden ze ook vlugger en beter vervuld. Alleen kregen de deelnemers vroeger geld en nu kennis en netwerk, plus een kleine geldprijs als het lukt. Dat is iets anders en wat ons betreft veel waar-devoller en duurzamer.”

Wat is er nog meer veranderd?

“Je ziet natuurlijk trends in de buurtinitiatieven. Ik ben zelf helemaal dol op beweegtuinen. Wel heb ik geleerd dat een buitenfitness opzetten niet moeilijk is, maar dat het pas echt gaat werken en mensen samenbrengt als je een trainingsschema opstelt. Dat zie ik dan in de ene provincie en die kennis kan ik zelf verspreiden naar een andere provincie. Ook zoiets als een buiten schaakspel kan heel grote verbinding brengen tussen jonge en oude bewoners en een ongezellige asfaltplek omtoveren tot ontmoetingsruimte. Duurzaamheid is nu ‘in’, zoals het meisje uit Wolfheze dat plastic ging verzamelen, een shredder regelde en zo zorgde dat er tuinmeubels van ge-

maakt kunnen worden die dan weer als ontmoetingsbankjes fungeren bij een ander Kern met Pit project in een andere provincie. Verder wordt er nu veel gedaan met imkers, taalmaatjes voor nieuwkomers en iPad-cursussen voor 70-plussers. En tijdens corona kwamen door het sluiten van de voedselbanken moestuinprojecten op gang.”

Wanneer is het Kern met Pit seizoen geopend?

“Vanaf 1 september tot en met 31 oktober kunnen nieuwe initiatieven zich inschrijven om mee te doen met Kern met Pit. Meestal zijn dat tussen de 275 en 300 initiatieven. Die moeten wel aan een paar voorwaarden voldoen. Zo moet het project nadrukkelijk gericht zijn op de verbetering van de plaatselijke (woon)omgeving. Ook kan deelnemen aan Kern met Pit alleen in groepsverband: er moet een zekerheid zijn dat het initiatief draagvlak heeft in de eigen omgeving. Want jij kunt wel in je eentje dromen van een speelveldje, maar als iedereen daar z’n hond uitlaat, is er geen draagvlak. Je groepje moet eigenlijk uit minstens drie mensen bestaan.”

Uit welke provincies komen de meeste initiatieven?

“Ik zeg weleens: overal waar carnaval wordt gevierd houden bewoners zich vaak bezig met hun buurt nog beter en leuker maken. Ik denk dat het te maken heeft met het actieve verenigingsleven. Mensen zijn al gewend om samen te werken, bijvoorbeeld aan de carnavalswagens. Hoe dan ook zie je dat er meer initiatieven uit dorpen op het platteland komen, dan uit de stad. In Zuid-Holland wonen bijvoorbeeld de meeste mensen, maar

doen niet altijd de meeste initiatieven mee. Blijkbaar is het belangrijk dat mensen elkaar al kennen. Die lokale kennis is hoe dan ook belangrijk, vandaar dat we zo blij zijn met onze KNHM-adviseurs uit de regio die vervolgens aan de slag gaan met de deelnemers.”

Kwestie van je pappenheimers kennen?

“Soms schrijft er een op het eerste gezicht simpel initiatief zich in. Maar omdat onze adviseurs achtergrondkennis hebben en weten wat er voor problemen spelen in het dorp, kunnen zij bijvoorbeeld inschatten dat het wel heel knap zou zijn als zoiets zou lukken.”

Margje van Spaendonck

Droom voor de buurt

Heb je ook een goed idee voor je buurt? Doe dan mee met Kern met Pit! Vanaf 1 september kun je je inschrijven voor editie 2023 via

www.kernmetpit.nl

En daar helpen we dan graag bij. Een voorbeeld was een dorpje waar een asielzoekerscentrum zou komen, maar daar was alleen maar haat en venijn over. Toen bedacht een buurtbewoner dat er buurtbankjes moesten komen. Je weet dan meteen al hoe belangrijk dat gesprek daar zal zijn, tussen de oude en nieuwe dorpsbewoners. Ook letterlijk de taal van een dorp spreken kan heel belangrijk zijn. Bijvoorbeeld in Friesland. Anders wordt het wel heel lastig aan de keukentafel koffie drinken. Ik noem onze adviseurs weleens onze haarvaten. Hoe dan ook is de lokale kracht enorm belangrijk, want dat kan leiden tot een domino-effect. De een kent een betrokken wethouder en kan zo draagvlak creëren voor een plan. De ander kent weer een notaris, de volgende een aannemer. Wel grappig is dat het altijd de type 'bezige bijtjes' zijn die van alles doen in zo'n gemeenschap. Ik denk dat het in hun DNA zit. Bij die mensen is nooit iets een probleem en ze gaan maar door. Heel fijn en belangrijk, want zonder vrijwilligers kunnen we niet."

Ben je zelf ook zo'n bezige bij?

"Ik heb nog nooit een speeltuin opgezet in mijn vrije tijd, maar ik ben wel actief als hulpouder op de school van mijn kinderen, ik draai bardiensten en help mee als vrijwilliger bij een club die de talenten van mensen met een beperking zichtbaarder wil maken. Bijvoorbeeld dat deze acteurs ook echt een podium krijgen. Vrijwilligers-werk is leuk om te doen, je leert veel en je ontmoet ook weer leuke mensen."

Even terug naar het tijdspad van Kern met Pit...

"Elke 3e zaterdag in januari vieren we de Kern met Pit Dag: het startsein voor de nieuwe projecten en van die van het jaar ervoor wordt gekeken of ze hun doelen hebben gehaald binnen het jaar. Wij zijn de stok achter de deur, want dan pas krijgen ze het predicaat en de geldprijs van 1000 euro. Het zijn altijd enorm feestelijke dagen waar elke provincie een eigen sfeer aan geeft, met leuke sprekers en lekkere hapjes. In Zeeland zijn bijvoorbeeld altijd bolussen en in Friesland oranjekoek. Vanaf dat moment gaan we de nieuwe initiatieven dus stapje voor stapje helpen. Ze kunnen gratis meedoen aan interessante workshops en bijeenkomsten."

En hebben ze bijvoorbeeld een (bouw) technische vraag, dan kan ingenieursbureau Arcadis zorgen voor een oplossing. Bijvoorbeeld voor bodemonderzoek van een buurtmoestuin of een consult van een landschapsarchitect voor een beweegtuin."

Wat vind je zelf het leukste aan Kern met Pit?

"Ik werk eigenlijk alleen maar met positieve mensen in hun kracht met dromen voor hun buurt. En we geven heel concrete adviezen. Bijvoorbeeld: organiseer je groepje in bijvoorbeeld een stichting of vereniging, want dan kun je subsidies aanvragen. Bij al te grote dromers zijn we de kritische vriend en vragen we naar de lange-termijnplanning. En we hameren heel erg op het vergroten van draagvlak. Het is niet goed als een project één iemand als kartrekker heeft. Maar misschien wel onze allerbelangrijkste tip: vier je successen! Dat feestje met elkaar viert motiveert, stimuleert en verbindt. En daar doen we het voor."

Podcastserie

'Wij in de wijk'

Sterke wijken, waar mensen zich prettig voelen, goed samenleven en elkaar ondersteunen als dat nodig is. Hoe krijg je dat voor elkaar?

In het meerjarige project Wij in de Wijk zoekt Movisie naar antwoorden op deze vraag. In een vierdelige podcastserie gaat onder meer Lou Repetur van Movisie in gesprek met direct betrokkenen bij lokale initiatieven in Utrecht, Amsterdam, Zutphen en Voorst. Wat doen zij om prettig samenwonen en leven van alle inwoners mogelijk te maken? Wat gaat er goed? Hoe werken ze samen met inwoners, organisaties en professionals? Hoe bouwen zij, anders gezegd, aan een 'Wij in de wijk'? Te beluisteren via je favoriete podcast app, of ga naar www.movisie.nl/wij-wijk

TOT ZOVER BEN IK GEKOMEN

Actief burgerschap – burgerschap als publiek ambt – is het complement op de vertegenwoordigende democratie en het tegenwicht tegen de eigen dynamiek van de overheid. Geen van de grote problemen – klimaatverandering, de ingrijpende gevolgen van de oorlog in Oekraïne, het functioneren van de overheid zelf – kan zonder actieve medewerking van burgers worden opgelost of opgevangen. Zonder gevoel van onderlinge verbondenheid en gemeenschapszin lukt het niet. [...] Zoals het nu gaat, gaat het mis. We moeten gezamenlijk aan de bak. Want we kunnen er wat aan doen!

– De Herman Tjeenk Willink-lezing 2022

Stop onnodige regeldruk!

AVG, WBTR, BTW... Veel wet- en regelgeving is moeilijk, technisch, super onduidelijk én, belangrijker, eigenlijk helemaal niet van toepassing op met name kleinere vrijwilligersorganisaties. Ze hebben er voornamelijk last van. Je bent er een hoop tijd én geld aan kwijt. En dat terwijl er toch al zoveel komt kijken bij het runnen van een vrijwilligersorganisatie. Wij vinden het belangrijk dat vrijwilligers meer tijd kunnen besteden aan hun vrijwilligerswerk dan aan wet- en regelgeving. Daarom steunen wij, en met ons vele partners, de petitie 'Stop onnodige regeldruk voor vrijwilligers in besturen!'. Doe jij ook mee? <https://stopregeldrukvrijwilligers.petities.nl/>

Lokaal fonds

Wil je zelf bijdragen aan meer geld, kennis en netwerk voor al die initiatieven in jouw wijk of dorp? Samen keuzes maken hoe jouw gemeenschap het beste ondersteund kan worden? En zie je jezelf als aanjager van al die mooie initiatieven?

Dan is het opzetten van een lokaal fonds een goed idee. Met tijd, betrokkenheid, ideeën, advies en geld realiseert of initieert een lokaal fonds uiteenlopende lokale projecten en initiatieven op het gebied van zorg & welzijn, kunst & cultuur, sport & recreatie, natuur & milieu, energie & duurzaamheid en/of educatie. Daarvoor brengt het lokale fonds mensen en organisaties met elkaar in contact en werft het inkomsten bij particulieren, overheden, bedrijven, vermogensfondsen en instellingen. Meer weten? www.lokalefondsen.nl

De Blauwe Tomaat

SRV-wagen De Blauwe Tomaat staat in vier Arnhemse wijken en bij Moviera, een Blijf-van-mijn-lifhuis, en werkt samen met de DrieGasthuizenGroep voor mensen met dementie. Er werken zo'n 25 vrijwilligers. Met een tweede, elektrische wagen worden fruitpakketten bij ondernemers bezorgd. Met abonnementen streeft De Blauwe Tomaat ernaar om financieel onafhankelijk te worden. Het initiatief krijgt advisering van KNHM foundation en financiële steun van onder meer Stichting Doen, het Oranje Fonds en De Dullertsstichting. Voor de aankoop van de SRV-wagen werd een crowdfundingactie gehouden. De Blauwe Tomaat heeft één betaalde kracht.

www.deblauwetomaat.nl

“We zijn een luisterend oor”

Bij SRV-wagen De Blauwe Tomaat kunnen Arnhemmers groente en fruit tegen lage prijzen kopen. Want gezond eten moet voor iedereen toegankelijk zijn, vindt oprichter **Loes van der Meulen**. Hoe werd haar idee werkelijkheid?

tekst: Els Wiegant
fotografie: John Voermans

“Ik heb als bedrijfskundige bij commerciële bedrijven gewerkt en drie jaar in Afrika gewoond, waar ik aan lokale projecten meehielp. De ervaring van hoeveel je voor een ander kunt betekenen heeft mijn visie op werk veranderd. Toen mijn vriend een keer vroeg wat ik zou doen als ik alles los kon laten, antwoordde ik: ‘Een supermarkt met lage prijzen beginnen.’ Dat had ik eens in Engeland gezien. Een vastomlijnd idee had ik nog niet, dus toen iemand een SRV-wagen opperde als ludiek idee, is het dat geworden. Met een coach ben ik stap voor stap gaan kijken: wat is er nodig? Tot mijn verrassing merkte ik dat elk stapje lukte: de gemeente meekrijgen, een SRV-wagen kopen... Dat had ik niet verwacht.”

Onderschat

“Natuurlijk liepen er ook dingen minder goed. Ik dacht bijvoorbeeld dat de bergen overgebleven voedsel naar me toe zouden stromen, maar dat viel tegen. Ook grote supermarkten hebben die restketen ontdekt. Dus kopen we B-keuze groente en fruit in bij een groothandel. Vaak aangevuld met A-keuze, want klanten rekenen inmiddels op een bepaald assortiment. Ook is het lastig om voldoende goede vrijwilligers te vinden, zeker in de huidige arbeidsmarkt. Dat heb ik onderschat. Het is niet eenvoudig om mensen te vinden, te binden en te boeien. Alle vrijwilligers doen een dagdeel op een vaste dag zodat zij de klanten leren kennen en andersom. Om er een team van te maken organiseren we veel teamuitjes en barbecues en zo.

Wat ik overigens ook heb onderschat is hoe je een meer dan 20 jaar oude SRV-wagen op de weg houdt. Over dat soort praktische zaken had ik van tevoren niet nagedacht. Die los ik op als ik ze tegenkom.”

Oog hebben

“Mijn initiële doel was verspilling tegengaan en gezonde voeding verkopen aan mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is. Daarnaast wilden we een ontmoetingsplek bieden voor buurtbewoners. Achteraf blijkt dat die functie in de wijk, dat praatje met een kopje koffie of thee, veel belangrijker is dan mijn eerste doel. Ik denk dat we een luisterend oor zijn en dat we mensen motiveren om gezonder te gaan eten. Een eenzame man gaven we bijvoorbeeld tips voor een lekkere soep. Toen hij die gemaakt had, heeft hij zijn buurvrouw uitgenodigd om te komen eten. Zo wordt hij niet alleen gezonder, maar ook minder eenzaam. Dat zijn misschien geen supergrote dingen, maar je moet er wel oog voor hebben.”

“Mijn tip voor mensen met een droom is vooral: doen! Vaak willen mensen een idee van A tot Z uitdenken voordat ze ergens mee starten. Maar als het je ambitie is om alles spic en span te hebben voordat je begint, leg je de lat veel te hoog. Dan is het zo'n grote berg dat je er nooit overheen komt. Daarom zeg ik: durf die eerste stap te zetten.”

“Tot mijn verrassing merkte ik dat elk stapje lukte”

Klein is het nieuwe groot(s)

I dream up a little world everyday,
Where everything big has been replaced
And all we need would simply fit
Inside a tiny micro travellers' kit

How great that would be

All we need to do it's easy
Share all of our wealth with others
All we need to do it's so easy
Share all of our love like brothers

How great that would be

Stijn van Kreij (Butterfly Effect) – Microsong
